

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ
ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ СТАТУСОМ У 2008-2012 РР.**

Розглянуто динаміку фінансування центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом за період 2008-2012 рр. Показано зв'язок між величиною фінансування останніх та показником ВВП. Встановлено, що загальне збільшення фінансування спричинене ростом видатків на фінансування діяльності Держкомтелерадіо України. Виділено основні завдання Комітету, проаналізовано результати їх реалізації. Запропоновано шляхи поліпшення контролю за формуванням та ефективністю використання коштів, призначених на фінансування діяльності центральних органів влади зі спеціальним статусом.

Рассмотрена динамика финансирования центральных органов исполнительной власти со специальным статусом за период 2008-2012 гг. Показана связь между величиной финансирования последних и показателем ВВП. Установлено, что общее увеличение финансирования вызвано ростом расходов на финансирование деятельности Госкомтелерадио Украины. Выделены задачи Комитета, проанализированы результаты их реализации. Предложены пути улучшения контроля за формированием и эффективностью использования средств, предназначенных на финансирование деятельности центральных органов власти со специальным статусом.

The dynamics of financing of the central authorities of executive with special status for the period 2008-2012 is considered. The relationship between funding of the central authorities of executive with special status and GDP is shown. It is established that the overall increase in funding caused by the growth of expenditures of state funding Broadcasting Committee of Ukraine. The basic tasks of the Committee are selected and the results of their implementation are analyzed. Ways of improving control over the formation and effective use of funds intended to finance the central authorities with special status are proposed.

Ключові слова: фінансування центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, бюджетні кошти, ВВП.

В умовах нестабільної економічної та політичної ситуації, що склалась в Україні, важливим завданням державної політики є ефективно використання фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні владних органів, тобто кожна одиниця національної валюти, використана ними, повинна знаходити своє відображення в реальних результатах їх діяльності. Причому мається на увазі не лише ефективність здійснення визначених Конституцією і Законами завдань, покладених на владні органи, але і співвідношення результатів діяльності з тими фінансовими ресурсами, що були затрачені в процесі їх реалізації. Останнє і є предметом нашого дослідження.

Різноманітні аспекти, пов'язані з функціонуванням влади загалом та виконавчої влади зокрема, а також фінансування їхньої діяльності досліджувалися у працях В.Б.Авер'янова, С.Дюгі, І.Ільїна, М.Козюбри, І.Коліушка, О.Копиленка, Н.Крилової, М.Крупки, Г.Манова, С.Обушного, О.Петришина, В.Селіванова, Ю.Тодики, М.Цвіка, А.Чухна, В.Шаповала, Ю.Ющика та ін.

Незважаючи на дослідження вищезгаданих науковців, проблеми фінансування діяльності центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом дотепер залишаються недостатньо вивченими та висвітленими в ЗМІ. Так, щороку зростає фінансування цих органів, причому не завжди зрозуміло, куди саме спрямовуються кошти. Наприклад, у серпні цього року Державний комітет телебачення і радіомовлення уклав угоду з Українською асоціацією видавців періодичної преси на організацію і проведення 64 Світового конгресу газетярів і

19 форуму редакторів вартістю 3,07 млн. грн. Проте в конкурсній документації не деталізувалось, на які саме статті видатків мали спрямовуватись ці кошти [9] (цікаво, що участь у цих заходах була платною і коштувала щонайменше 590 євро на особу, тобто 700 учасників конгресу і форуму принесли щонайменше 4 млн. грн.).

Метою представленого наукового дослідження стала оцінка реального стану фінансування діяльності центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, порівняння його з макроекономічними показниками економічного розвитку нашої держави та винесення на основі цього узагальнюючих висновків та формулювання практичних рекомендацій і пропозицій щодо спрямування подальших науково-практичних досліджень у цьому напрямку.

Згідно з Конституцією України та ЗУ «Про Кабінет Міністрів України», Кабінет Міністрів України (Уряд України) є вищим органом у системі органів виконавчої влади [6; 8], який спрямовує і координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади. Проте існує ще декілька центральних органів виконавчої влади, які мають особливий статус. Такими органами є: Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України та інші центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом [7].

Перш за все проаналізуємо абсолютні та відносні зміни у фінансуванні центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом на основі даних табл. 1.

Таблиця 1
Аналіз фінансування центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом у 2008-2012 рр. *

	2008 рік	2009 рік	Відхилення		2010 рік	Відхилення		2011 рік	Відхилення		2012 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне		абсолютне	відносне		абсолютне	відносне		абсолютне	відносне
Антимонопольний комітет України	66877,5	54516,1	-12361,4	-18,48%	56 495,9	1979,8	3,63%	66 332,1	9826,2	17,39%	64481,0	-1851,1	-2,79%
Фонд державного майна України	190135,1	133054,2	-57080,9	-30,02%	155 930,8	22876,6	17,19%	166 454,7	10523,9	6,75%	172591,4	6136,7	3,69%
Державний комітет телебачення і радіомовлення України	723142,8	604712,3	-118430,5	-16,38%	653 343,4	48631,1	8,04%	804 317,2	150973,8	23,11%	1406944,2	602627	72,92%
Разом	980155,4	792282,6	-187872,8	-19,17%	865770,1	73487,5	9,28%	1037094	171323,9	19,79%	1644016,6	606922,6	58,52%

*Складено авторами на підставі даних ЗУ «Про Державний бюджет України» [1-5]

Як можемо спостерігати з табл. 1, у досліджуваному періоді спочатку відбувалося різке скорочення фінансування діяльності всіх центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, а з 2010 року спостерігаємо стійку тенденцію зростання (окрім незначного скорочення фінансування діяльності Антимонопольного комітету України на 2,79% у 2012 р.). Таким чином, у 2012 р. у Державний бюджет закладені видатки, які забезпечують максимальне зростання фінансування діяльності центральних органів влади зі спеціальним статусом за весь досліджуваний період, яке у загальному обсязі складає 58,52%. В основному такий стан справ спричинений різким збільшенням фінансування діяльності Державного комітету телебачення і радіомовлення України на 72,92% у порівнянні із 2011 р.

Порівнюємо динаміку фінансування центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом з динамікою номінального і реального ВВП (табл. 2).

Таблиця 2
Оцінка динаміки реального та номінального ВВП, індексу цін у 2008-2011 рр.*

Показники	млн. грн., %										
	2008 рік	2009 рік	абсолютне відхилення	відносне відхилення	2010 рік	абсолютне відхилення	відносне відхилення	2011 рік	абсолютне відхилення	відносне відхилення	2012 рік
ВВПн	948056	913345	-34711	-3,7%	1082569	169224	18,5%	1316600	234031	21,6%	351777
ВВПр	775188,88	813308,1	38119,22	4,91%	992272,23	178964,13	22%	1258699,81	266427,58	26,85%	351074,85

*Складено авторами на основі офіційних даних Міністерства фінансів України та Державного комітету статистики[10, 12] станом на 1.07.2012 р.

Як бачимо з табл. 2, зростання економіки в Україні відбувається значно нижчими темпами, ніж зростання витрат на фінансування діяльності центральних органів влади зі спеціальним статусом. Проте тенденції динаміки останніх з показником номінального (а не реального) ВВП збігаються (зменшення у 2009 р., з подальшим зростанням впродовж наступних років).

З табл. 1 очевидно, що в досліджуваному періоді фінансування діяльності Державного комітету телебачення і радіомовлення України зросло найбільше, а тому, з метою виявлення причини цього явища, детальніше проаналізуємо результати діяльності цього комітету.

Державним комітетом телебачення та радіомовлення України кожного року визначаються пріоритетні завдання його діяльності, які відображають особливості соціально-економічного життя країни. Серед цих завдань є декілька, які залишаються незмінними кожного року, а саме: 1) забезпечення конституційних прав громадян на свободу слова та інформації, інформаційної безпеки особистості, суспільства та держави, розвитку інформаційного суспільства; 2) сприяння

інтеграції вітчизняних суб'єктів інформаційної діяльності у світовий інформаційний простір, подальшому утвердженню позитивного іміджу України як європейської держави; 3) створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного книговидавництва, книгорозповсюдження та популяризації видавничої продукції [11].

У Звіті «Про підсумки роботи Державного комітету телебачення та радіомовлення України за 2011 р.» зазначається, що в цьому році Комітет спрямовував свою діяльність на забезпечення захисту конституційних прав громадян на інформацію, дотримання принципів свободи слова, розвиток державного інформаційного ресурсу, утвердження національних інтересів в інформаційній та видавничій сферах, інтеграцію України у світовий інформаційний простір [11], тобто саме на реалізацію вищеперелічених завдань.

Розглянемо ж реальний стан справ стосовно реалізації кожного із поставлених завдань.

1. Забезпечення конституційних прав громадян на свободу слова та інформацію, інформаційної безпеки особистості, суспільства та держави, розвитку інформаційного суспільства.

У звітах «Про підсумки роботи Державного комітету телебачення і радіомовлення», розміщених на офіційному сайті Комітету, вказується, що упродовж досліджуваного періоду ним проводилась активна робота із забезпечення свободи слова. А в 2011 р. у складі департаменту інформаційної політики навіть було утворено спеціальний структурний підрозділ, відповідальний за організацію доступу до публічної інформації – відділ з питань свободи слова та доступу до публічної інформації [11]. Таким чином, як завив Президент України на 64 Всесвітньому газетному форумі та 19 Всесвітньому форумі редакторів, що пройшов на початку вересня 2012 р. у Києві, «в Україні існують хибні стереотипи про недостатність свободи слова в Україні, що пов'язано із браком об'єктивної інформації про те, як ситуація виглядає насправді» [15]. Проте, за результатами досліджень Міжнародної неурядової організації Freedom House, яка проводить дослідження для підтримки демократії, політичних свобод і прав людини в світі [13], свобода ЗМІ в Україні не лише знаходиться на дуже низькому рівні, але й майже щороку погіршує свої позиції по цьому показнику, що відображено в табл. 3.

Таблиця 3

Оцінка свободи ЗМІ в Україні за даними Freedom House у 2008-2012 рр.

	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Місце України серед країн світу	110	115	108	121	130

2. Створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного книговидавництва та книгорозповсюдження, популяризації вітчизняної книговидавничої продукції та читання.

Для реалізації цього завдання в Україні існує програма «Українська книга», на яку щороку в Бюджет України закладається певна сума коштів (табл. 4).

Таблиця 4

Аналіз коштів, закладених в ДБУ для фінансування програми «Українська книга» у 2008-2012 рр.*

Стаття витрат	млн. грн., %								
	2008 рік	2009 рік	відносне відхилення	2010 рік	відносне відхилення	2011 рік	відносне відхилення	2012 рік	відносне відхилення
Випуск книжкової продукції за програмою «Українська книга»	40,0	20,0	-50%	33,0	65%	20,0	-39,39%	40,0	100%
Обсяг коштів, наданих з ДБУ	36,18	4,78	-86,79%	13,28	177,82%	10,42	-21,54%	-	-
Відношення наданих з ДБУ до запланованих	90,45%	23,9%	-	40%	-	52,1%	-	-	-

*Складено авторами на підставі даних ЗУ «Про Державний бюджет України» та матеріалів Державного комітету телебачення та радіомовлення України [1-5; 11]

Як бачимо з табл. 4, обсяги коштів, запланованих на виконання програми «Українська книга», значно відрізняються від тих коштів, що були реально надані на її реалізацію. Таким чином, як зазначає президент Асоціації книговидавців та книготорговців Олександр Афонін, «тиражі українських книг продовжують зменшуватися з року в рік, починаючи від 2008 року, коли ринок похитнула економічна криза». Наслідком чого є те, що на сьогодні в Україні видають найменше книг з-поміж європейських країн у перерахунку на кількість населення [14].

3. Сприяння інтеграції вітчизняних суб'єктів інформаційної діяльності у світовий інформаційний простір, подальшому утвердженню позитивного іміджу України як європейської держави

Дані з фінансування реалізації даного завдання наведені в табл. 5.

Таблиця 5

Фінансування заходів з питань європейської і євроатлантичної інтеграції в інформаційній сфері в 2008-2011 рр.*

Стаття витрат	млн. грн., %								
	2008 рік	2009 рік	відносне відхилення	2010 рік	відносне відхилення	2011 рік	відносне відхилення	2012 рік**	відносне відхилення
Виконання заходів з питань європейської і євроатлантичної інтеграції в інформаційній сфері	5,0	0,5	-90	1,0	100	0,02	-98		
Інформаційне та організаційне забезпечення участі України у міжнародних форумах, конференціях, виставках	7,4	0,74	-90	1,22	64,97	0,82	-32,79		
Разом	12,4	1,24	-90	2,22	78,79	0,84	-61,99	3,99	373,0

*Складено авторами на підставі ЗУ «Про Державний бюджет України» [1-5]

** У 2012 році було об'єднано вказані статті витрат в одну [5]

Як бачимо з табл. 5, не існує чіткої тенденції у фінансуванні з Державного бюджету виконання покладеного перед Комітетом завдання. Цікаво, що обсяги

фінансування даних статей витрат Державного бюджету, як і програми «Українська книга», значно зростають у 2010 і 2012 роках, тобто саме тоді, коли в Україні проводяться чергові вибори.

У досліджуваному періоді збільшення обсягів фінансування центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом не забезпечувало виконання завдань, покладених на ці органи. А оскільки зростання економіки України не було достатнім, щоб виправдати такі тенденції, то логічно зробити висновок, що причини в цьому випадку носять не економічний, а політичний характер. До таких причин перш за все можна віднести інформаційну заангажованість державних та комерційних ЗМІ, низький рівень свободи слова у країні, відсутність механізмів контролю зі сторони громадськості за витрачанням бюджетних коштів.

У ситуації, що склалась, доцільно посилити контроль за формуванням і використанням видатків Державного бюджету, в тому числі і в частині фінансування діяльності центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. Оскільки видатки на утримання владних органів не є продуктивними, то і їх формування повинне здійснюватись на основі обсягів фінансування та показників, що характеризують результати функціонування економіки в попередньому році. А додаткове фінансування повинне обґрунтовуватись деталізованими планами діяльності на рік. При цьому такі обґрунтування мають бути доступними в режимі он-лайн для широкого загалу, таким чином можна посилити не лише контроль за формуванням, але і за цільовим використанням коштів Державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державний бюджет України на 2008 рік»: [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
2. Закон України «Про державний бюджет України на 2009 рік»: [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
3. Закон України «Про державний бюджет України на 2010 рік»: [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
4. Закон України «Про державний бюджет України на 2011 рік»: [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
5. Закон України «Про державний бюджет України на 2012 рік»: [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
6. ЗУ «Про Кабінет Міністрів України»: [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
7. ЗУ «Про центральні органи виконавчої влади»: [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
8. Конституція України: Прийнята на 5-тій сесії ВРУ 28 червня 1996 року. – К.: Юрінком, 2007.
9. Львович дав 3 мільйони на конгрес видавців з Януковичем, під час якого у журналістів виривали плакати: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://nashigroshi.org>
10. Матеріали Державного комітету статистики: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Матеріали Державного комітету телебачення і радіомовлення України: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://comin.kmu.gov.ua/>
12. Матеріали Міністерства фінансів України: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://minfin.com.ua/>
13. Матеріали організації «Freedom House»: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.freedomhouse.org/>
14. Хто зніме українців з книжкової дієти? BBC Україна: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk>
15. Янукович вважає, що в Україні достатньо свободи слова : [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://fakty.ictv.ua/ua/index/view-media/id/20044>